

Előfizetési ár:

Vidéken: Helyitt:
Évnyegyre 2 f. 50 kr. | Évnyegyre 2 f. 24 kr.
Félévre . . . 5 f. 10 kr. | Félévre . . . 4 f. 48 kr.
Eladási egyes számunként nincs.

HETILAP

Az iparvilág, tudomány, művészet és szépirodalom köréből.

Hirdetések és magánviták:

Hirdetések és magánviták melyhez minden ízbeni ták négy hasábos gar-beiktatásnál még 10 pkr. mond sora 3 p. kr., a bélyegdíj számítandó.

A lap beltartalmát illető minden levél a SZERKESZTŐSÉG-hez czimzendő, anyagi ügyeit vagy hirdetésekért tárgyzó pedig a KIADÓ HIVATALHOZ.

Bérmertelen leveleket csupán rendes levelezőinktől fogadunk el. Kéziratokat nem küldünk vissza.

Megjelen e lap jelen ivnyi alakjában minden szerdán és szombaton dében.

Tartalom:

Takarékpénztárak felállítása Erdélyben. III. IV. | Felvilágosítás „A nők hatása” czimú czikkre. — Gazdasági eszközök és gépek. — Levelezés: B. Hunyad. Szilágyság. — Hírvezér. Nyilatkozat. Tárca: Képek a közél és régen multból. Az ipar történetéből. A természetből. Házi jegyzetek. Nemzeti színház. Hirdetések.

Takarék-pénztárak felállítása Erdélyben. *)

Mely városokban kellene Erdélyben takarékpénztárakat állítani?

Magyarországban nem csak a népesebb, hanem a csekélyebb népességű városokban is van takarékpénztár, nevezetesen Eperjesen, melynek 7,685. Esztergomban „ 7,352. Besztercebányán „ 5,228. Iglón „ 6,171. Losoncson „ 3,127. Nagyszombaton „ 7,710. Szegszárdon „ 8,090 léleknyi lakósa van, s hogy még több városban nem alakult takarékpénztár, annak csak az a főoka, mivel a jelenben egyesületek alakítására rossz idő jár.

Kevés népességű városaink takarékpénztárainak működése is terjedelmére nézve, p. o. az eperjesi, a legnépesebb városok takarékpénztárával versenyez.

A magyarhoni takarékpénztáraknak jelenleg a váltóüzlet képezi legterjedelmesebb, és haszonhajtóbb működési ágát; például 1851-ben Eperjesen 653,038. 1852 „ Aradon 467,790. „ „ Budán 1,756,029. „ „ Pécsen 132,795. „ „ Pesten 2,274,362. „ „ Pozsony 613,100. „ „ Váradon 323,510. 1853 „ Debreczenben 389,126 pfrtról szóló váltókat számoltak le (escomptiren).

Erdélyben eddigelé csak két takarékpénztár volt, u. m. Bsassóban és Szegszárdon.

A kolozsvári „polgári biztosítéki intézet” csak egy perselyszerű valami, hova az intézeti tagok hónaponként megtakarított filléreiket összegyűlvöl lerakogatjuk; és épen oly kisszerű, mint egy házi persely.

A brassói és szegszárdi takarékpénztárak eredeti alapszabályaik szerint német mintára alkotott philanthropicus alapokon nyugvó, nehéz mozgású és kereskedelmi elvek nélkül szerkesztett játékonny intézetek.

Ezeket, nevezetesen a brassóit nem részvényes társulat alakította, s kormányozza, hanem egyes jöltévkök, t. i. 1) a kik legalább 10 pfrtnyi öszletet letesznek a takarékpénztárba, oly magok lekötelezésével, hogy azon öszletet 5 évig vissza nem veszik, s kötelezik magokat a takarékpénztár javát munkásan elősegíteni. 2) a kik végrendelet, vagy ajánlékozás utján a takarékpénztár tartaléktőkéje gyarapítására valamit hagyagnak; 3) azon 400 pfrt, melyet oda alapul az ugy nevezett „Centumviral-Communitat” ajándékozott.

*) Lásd Hetilap 7. sz. 1854.

A brassói takarékpénztár, oly lassan gyarapodott, hogy bárha az még 1835-ben állított fel 1843-ban forgalmi tőkéje még csak 226,968 pfrt, tartaléktőkéje pedig 6,636 pfrt volt. Azon lassu gyarapodásnak főoka az lehetett, hogy ott a váltóüzlet életben nem volt.

A brassói és szegszárdi takarékpénztárakról, hogy tudniillik változott-e eredeti szerkezetük, kezelési módjuk, és hogyan nevedekett az újabb időben forgalmi tőkéjük, a jelen időből adataim nincsenek, azért állapotokról bővebben nem szólhatok.

Hogy az erdélyi nagyobb városokban takarékpénztárak nincsenek, ennek egyik oka az akkori városi kolompokok ismeretes indolentiája, és hogy a mint előttem állítják, azok felállítását az akkori kormányfőriak akadályoztatták. Ezen állítás mennyiben lehet igaz, azt nem tudom; de azt tudom: miként annak, hogy a magyar és székely királyi s taxás városokban a telekkönyv be nem vétetett, az akkori kormány volt a főoka; holott a telekkönyv a szász földön már 1836-ban fölvetetett.

Erdélyben takarékpénztárakat kellene állítani Kolozsvárt, melynek 18,200 lakósa Marosvásárhelyt „ 10,000 „ Segesvárt „ 8,000 „ Beszterezén „ 5,600 „ Medgyesen „ 5,500 „ Fejérvárt „ 5,100 „ Szamosújvárt „ 4,000 lakósa van.

Lehetne még Tordán, Udvarhelyt, Kézdivásárhelyen, Szászvároson és Zilahon állítani.

Legszükségesebb azonban, hogy legelőbb Kolozsvárt és Marosvásárhelyen állítatnák takarékpénztár. Ugy beszéltek előttem, hogy Marosvásárhelyen lenne valami olyas intézet, de én ott bár többször megfordultam, annak létezését nem tapasztaltam.

IV.

Hogyan kellene Kolozsvárt takarékpénztárt állítani?

Legelőbb is tehát a mint mondtam Kolozsvárt és Marosvásárhelyen kellene takarékpénztárt állítani.

Az e körüli kezdeményezés és gyakorlati eljárás e következő lehetne Kolozsvárt:

Vagy egyenesen maga a kereskedelmi kamara, vagy pedig egy Kolozsvárt lakó tekintélyes, jóhitelben és köztiszteletben álló magnás, például gróf Mikó Imre ur, vagy a maga fejétől, vagy a kereskedelmi kamara fölkérése folytán, a helybeli felsőbbség engedelmével egy nyilvános tanácskozmánytartásra összehívni a városbázhhoz Kolozsvár minden rendű és állapotu tehetősb lakosait, és pedig hogy annál számokban jelenjenek meg, az iparkamara a kereskedői testületet, és a vagyonosb ezeheteket saját hivatalos szavával, a nemességét és honoratiorokat pedig gróf M. egy általános felszólítással hívni meg a tanácskozmányra. Itt gróf M. részletesen kifejtené a czéll: hogy tudniillik takarékpénztár állítása szándékoltatik; részletesen előterjesztené, hogy ezen intézetből a szorgalmas és takarékos munkásra és családra, az apró tőkepénzesre, a fekvő vagyonbirtokosra jóhitelű kereskedő és a mesteremberre mennyi haszon háromol, a pénz forgalmat mily rendkívül élénkíti, és végre, hogy egy ilyen, jól kezelt intézet, a pontos és okszerű kezelésért a részvényeseket elegendő öszletékben

részleteti. És mindezt a gróf a magyarországi takarékpénztárak állapotja kimutatásából összeállított tételszámokkal tenné kézzel foghatóvá, miután ezen intézetek 7-8 éves fennállásuk alatt, bár rájok nézve az 1849-k év igen nyomasztó s megkárosító volt és nyaktörő lehetett volna, bámulatos eredményt, nagyszerű pénzforgalmat mutathatnak fel, és a részvényeseknek tetemes hasznót juttatnak; például a pozsonyi takarékpénztár részvényesei mintegy 75 pcentnyi öszletékben részesülnek.

Végül tenné meg az indítványt, hogy egy általa javaslandó 5 tagból álló bizottmány rendelkeztenék ki a végeti, hogy ez a kolozsvári takarékpénztár felállithatása iránt tenné meg az 1852-ik november 26-n kelt, az „egyletek felállításáról” rendelkező császári nyílt parancs értelméhez képest a szükséges lépéseket; nevezetesen készitené el mielőbb a részvénytőke nagysága, s az alapszabályok tervét, s azok fölterjesztése mellett eszközölné ki a belügyministeriumtól az engedély megadását a takarékpénztár megnyithatására.

A vállalat és bizottmány elnökéül közakarattal az indítványozó gróf kéretnék fel. A bizottmány legfeljebb öt tagból s egy jegyzőből álljon. A sok tagból álló bizottmánytól a gondviselés óvjon meg minden kezdeményezést, mert a sok tagu bizottmányt összegyűjteni vértanúi kinszenvedés. A bizottmány tagjai: az elnök grófon kívül két tag, tapasztalt kereskedő vagy iparos, két tag pedig ilyes ügyekben jártas bármily rangu tekintélyes egyén, és egy szorgalmasan erélyes jegyző legyen.

A bizottmány a részvénytőke nagysága s az alapszabályok iránti tervével legfeljebb három nap alatt kész lehet: mert itt nincs mit tervezgetni, hanem az oltani körülményektől igényelt csekély változtatások beilegitatásával át kell venni akármelyik magyarországi takarékpénztár alapszabályát, különben is ezek szinté mind teljesen egyformák.

A magyarországi takarékpénztárak igazgatoságaihoz 1853-ik év folytán hivatalosan egy ugy nevezett Regulatio, — mely az austriai birodalmi kormány által még 1844-ki szeptember 2-án adott ki, — küldetett azon utasítással, hogy az alapszabályok azon Regulatióban kijelelt szabályok után alakitassanak. *)

Az alapszabályok terve elkészülvén, annak átnevezése és helybenhagyása végett az első összejöveteli gyűlés folytatásaként, akkor már előre kitűzött napon ujjlag összejönének az ügybarátok. Ekkor az alapszabály tervet felolvastatván, átnevezetnék és helybehagyatnék, a bizottmány megbizatnék, hogy annak a szokott utoni megerősítését eszközölvén, a takarékpénztárnak minél előbbi meg-

*) E Regulatióban főleg csak két pont van a mi a magyarhoni takarékpénztáraknál nem alkalmazható t. i. 1-ör hogy választmányi tag kölesont ne vehessen a pénztárból, és 2-ör hogy a tartaléktőkértől ne a részvényesek rendelkezzenek. Ez egyik is gyakorlatban ki nem viheto: mert a választmányi tagok egy kis városban épen a leginkább tehetősb és közhiteleü egyének lévén, ha ezek nem kaphatának kölesont, úgy épen a legbiztosb kölesonözöktől lenne a takarékpénztár megfosztva; a tartaléktőke pedig a részvényesek sajátja lévén, a felett csak ök rendelkezhetnek jogosan.

nyithatóságát minden hitelhető módon sürgetve eszközölje.

Ezen második összejevelnél az alap-töke nagysága már kimondatván, tüstént kezdenék meg az előre elkészített aláírási ívre a részvények aláírását; és mondanák ki, hogy a mint a bizottmány jónak látja 3-7 napig nyitva és kitéve lesz az aláírási ív vagy a kereskedelmi kamara szállásán, vagy valamelyik tekintélyes kereskedő boltjában, hogy bár mely saját vagyonnal bíró férfi, vagy nő s testület aláírhatja magát saját kezűleg részvényesnek. Az aláírási íven felül fel kell írva lenni: hogy az összes részvénytöke mennyi, az hány részvényből alakul, a részvény-összetétel hány részletben és határnapon lesz befizetendő, és a ki a fizetést pontosan nem teljesíti, arra nézve aláírása az aláírási íven kötelező lesz, és rajta az aláírt öszlet késsedelmezés esetében bíróság fog megvéteni; s végül, hogy az előleges költségekre külön 1 pft fizetést előre minden részvény után, mihelyt a fizetésre a bizottmány az aláírókat felszólítja.

Sok magyarországi pénztárak részvényei aláírásánál oly nagy volt a részvények kelendősege, hogy volt egyén, a ki egyszerre 100 részvényt irt alá, s a megállapított részvénytöke kétszerezve, sőt háromszorozva aláírták; és pár nap mulva már a pusztán részvényaláírások egy-egy részvényre 20 perccel vásároltattak meg.

Ehez képest meg lehet az aláírási megnyitáskor állapítani: hogy senki tíz részvénytől többet alá nem írhat; és ha aláírását eladná, az aláírt részvények pontos befizetéseért az aláíró felelős, s azzal ő köteles. — Ha az előlegesen megállapított határidő alatt minden részvény alá nem iratnék, akkor megengedhető legyen, hogy a ki 10 részvénytől többet akar aláírni, annyi részvényt irhasson alá, a mennyit neki tetszik.

Ha helyben Kolozsvárt mind alá nem írják a részvényeket, akkor két módon lehet azok körül rendelkezni; t. i. vagy:

1-ör kimondani, hogy az aláírt mennyiségű részvényekkel is alakultnak nyilvánítja magát a részvénytársulat, és feltartja magának az iránti rendelkezést, hogy később is eladhassa a még alá nem irt részvényeket; vagy pedig úgy rendelkezhetik, hogy a részvényeseknek a befizelt részvényösszetétel után az évenkénti tiszta jövedelemből mindaddig csak 6 pcent adatik ki, míg a tiszta jövedelem többi részéből a részvénytöke az alapszabályilag megállapított öszletre föl nem növekedik, és csak ez után adatik ki évenként osztalékul a részvényeseknek az egész tiszta jövedelem; — vagy pedig

2-ör ha tüstént alá akarná iratni a társulat minden részvényét, s erre Kolozsvárt helyben nem tanálkoznék elég aláíró, írta a bizottmány az alapszabályok és a kolozsvári aláírók névjegyzéke másolatban megküldése mellett: az aradi, budai, debreczeni, eperjesi, kassai, pesti, pozsonyi, sopronyi és váradi takarékpénztárak igazgatóságaihoz, hogy ennyi s ennyi részvény aláírására kéri fel, és pedig, hogy vagy a takarékpénztárak magok írják alá a részvényeket, vagy pedig azokat általok vagyonos egyenkül ismert emberekké irassák alá. Bizottmány hiszem, hogy ezen az uton akármennyi részvényt alá lehet iratni, kivált ha a kolozsvári felhívók jó nevű s hitelű egyének lesznek.

Felvilágosítás „A nők hatása“ című cikkre.

Szerkesztői uton értesülvén, hogy nevezett cikkem a felsőbb körökben ingerültséget idézett elő, kötelességemnek érzem néhány felvilágosító észrevételt tenni.

Szándékomnak, s melyekkel azt elérni kívántam, eszmémnek és szavaimnak legilletékesebb magyarázója én lehetek.

Amannak tisztaságát — úgy tudom — eddigelő senki sem vonta kétségbe. Ez fájna is nagyon; mert hiszem fejem lágya rég benőtt, s életemet annak délutánjáig a közügyért fáradozva töltöm. Féltem nemzetiségünk s ez egyetlen lap némileg érdekesítéséért szoláltam fel huzamos hallgatás után. Sajnálom, ha rossz szolgálatot találtam tenni: használni akaván, botránykövet szortam volna szét.

De hát honnan e botrány?

Vagy mert eszmémet nem fejeztem ki elég tisztán? vagy mert szíves olvasóim egyebet értenek szavaim alatt, mit a logika törvénye szerint érteniök kell vala?

Az egyiket mentsek korlátolt sajtóviszonyaink, a másikat az emberi tévedések mindennapisága.

Egyébiránt az elsőt illetőleg, eszméim sarkpontjának még ez egyszeri formulázásával, úgy hiszem, meg fognak nyugtatni olvasóim.

A földmives- és polgár-, valamint a kisnemes-osztályra szűk köréhez képest kevés kötelességeket róvaak az új viszonyok is, mint szintén a hajdoniak. E kis kört megfutni kevesebb képzettség, kevesebb izzadás kell. Mig az udvarok birtokosainak (kik alatt nem csak a kastélyokat s fényes épületeit vagy nagy-szerű romokban heverő udvarokat, de általában a közép és főnemességet értem) teendői csaknem beláthatatlanok. Tudom én, hogy a mit ők a közel időkben tettek, soha a világon osztály nem tette. Ismerem számos erőnyeiket. Igen, de előttem elmékedéseimkor a jelen lebegett; és hogy az új idők ez osztályra új, és a réginél még terhesebb kötelességeket tesznek, kétségbevonhatlan. Teljesítik-e? nem-e? ez a kérdés. Én mondtam egyet, mások mondanak mást: győzzön az igazság. A viszonyok természetében, a társadalmi szerkezetben van, édes hazámfi, felfogásom szerint az ok, ama kötelességi kényszerítés: hogy a kire kevés bizott s még nyertek hozzá, könnyebben sáfárkodnak és láthatóbb sikerrel, mint a kire sok bizottván s sok vétetvén el, még is folyvást sok kívántathatik tőle. Ha értjük egymást, e téren több sérelem fenn nem foroghat. Félre kellett okvetlen értetnem! Nézzük csak szavaimat.

„A polgári társaság felsőbb rétegén a hiba (eleviség kitarthatóság, sok szép tiszta ész, tudományosság, életrevalóság“ szakismeret nélkül sat. sat.) még nagyobb mértékben mutatkozik. A házi nő erőnye vagy hibái egy osztályban sem rinak annyira ki, mint a főnemességben. Valamint a takarékos-ság, izlés, humanitás, áldozatkészség, egy nemtő gyanánt örökös anya körében diszlenek, egy a gög, pazarlás, anyagi és szellemi eltörpülés egy gondatlan anya, gyarló nő szerepelése mellett ütök fel rendszeráitakat a felsőbb körökben. „Ezek (a szerkesztői értesítés szerint) legbotránkozottabb kifejezéseim. Kérem már most, van-e c szavakban kivétel nem ismerő kárthatóság, s van-e jelesen a főnemesség egész osztálya ellenében? Én ilyesmit belő nem irtam, kérem az illetőket, ők se olvassanak hát ki. Midőn erőnyt és hibát egymásután említek, az logice mást nem tehet, minthogy mindenik létezik ez osztályban; midőn a takarékos-ság, izlés, humanitást, áldozatkészséget, a gög, pazarlás, anyagi és szellemi (nem erkölcsi) eltörpüléssel a „valamint“ és „ugy“ által összekötötten létezőnek mondok a felsőbb körökben, és minde-nyiket rendszeren a női hatással hozom kapcsolatba, az az én felfogásom szerint azt teszi, hogy ezen körben mindenik jellemvonás megtalálható, s következőleg vannak nemtő gyanánt örökös és gondatlan anyák is.

Ennyit félre értett cikkem felvilágosítására.

Még egy pár szót.

Af elekezésséget nem szeretem, osztálygyűlölet nem betegsémem; azt soha se he-

lyesletem, s most legkevésbé. Népbálványozó sem vagyok. Meg tudom mérni a társadalmi rétegek értékeit. A főnemesség súlyát nálammal senki jobban nem érzi, egy hazafias érzelmű, öntudatos cselekvésű nemességét.

Ehret die Frauen! megtanultam a nagy német költő könyvéből, meg Zrinyi Ilona, Szilágyi Erzsébet s más derék honleányink élettörténetéből, kikhez hogy korunk is ada némelyeket, a hazafiai reménynek kegyeletével hiszszük.

Végére is nézeteim lehetnek hibások; mert ugyan ez ellen ki van kiváltásigóitva? de szándékom tisztaságát egész életem folytával bizonyíthatom. Épen ezért nagyon fájlalnom, ha az ügynek nem használva, e lap olvasóinak és vezetőjének oly kellemetlenséget okoztam volna, mely e felvilágosítás után is epét hagy szívökben. *) V. J.

Gazdasági eszközök és gépek. **)

1) Schverz féle flandriai eke.

A hohenheimi gazdaképző intézet a derék Schverz igazgatósága alatt a sulyos brabanti eket félre téve, 1826 óta a flandriai kezde használni, mely a közkedvességű mester emlékére „Schverzféle eke“ név alatt csak hamar megnyerte a legjelesebb német gazdak tiszteletét. Külalakja mai napig megmaradt, s csak a vasgyártás előhaladtával, az idő kíván-ságához képest másutt is felmerült javítások nyomán történt rajta változtatás a főrészek anyagára, készítés, meg összeállítás módjára nézve, mig elvégre azon szerkezet mellett megállapodtak, miként azt a hohenheimi eszközgyár jelenleg nagyban készíti.

Ezen eke szerkezetén az újabb lényeges változtatások im e következők:

1) Az eke főrészei, különösen az eke-fő vagy ekefal is fa helyett öntött vashöl készítettnek.

2) Az ekevas két külön részre osztottat, a tulajdonképi ekevasra és ekeestetre, mik egymással, s a kormánylemezzel csavarok által összeillesztvők.

3) A kormánylemezek alakja préselés által adatik meg, a helyett hogy szabad kézzel hajlítatnék.

Az öntött vas alkalmazása által az eke főrészei szilárd, változhatlan alakot nyertek; ennélfogva sem az első összeállításnál, sem pedig a későbbi igazításoknál nem lehet tévedni, mert az eke főrészei mindjárt első kézből már kellő alakban megszerezhetők, s azokat csak össze kell rakni. A mezői gazda tehát nem kénytelen a kovács szeszélye vagy ügytelenségével küzdeni, hanem szükségeshez képest bevásárolván a gyárilag pontosan kiállított ekerészeket, ha ezek kopnak vagy törnek, a meglevő készlethöl akár a mezőn is könnyen pótolhatja az egyes részeket, a nélkül, hogy az eke eredetiségéből vesztené valamit. S ebben nagy előny fekszik, mert tudva levő dolog, hogy az eket az alak- és munkaeredményre nézve, az eredetitől sokszor a legcsekélyebb változtatás is nagyon eltávolítja.

Az ekeest, ekevas és kormánylemez külön választásának az a haszna van, hogy ha egyik vagy másik darab elromlik, újjal lehet pótolni, nem kell az egész eket félre dobni; aztán a külön darabból álló ekeest magára lehetvén tűzbe tenni, ennek élesítése, s az egésznek kijavítása sokkal könnyebb, s gazdaságosabb, s a kormánylemezek az ekeest-

*) Mi erre csak azt mondjuk: a haza minden előtt! Ha a kérdéselt cikkben csakugyan van valami sértő, úgy azért korábbi és jelen közleményeink által nézetünk szerint mind az ír, mind a szerk. a lehető elcigtételt megadta.

Nagyon félre értené a saját hivatását, s kincsinésk fogalmakkal kellene a vélemények szabad nyilvánítása fölül birni annak, ki még többet kívánhatna. Mihez képest mi e tárgyat ezennel befejeztünk tekintjük. Szerk.

**) Lásd Hetilap 6. szám.

pbálványzó
társadalmi
át nalammál
és érzelmű,
am a nagy
nyinyi Ilona,
onleányink
nk is ada
kegyeleté-

hibások:
ságozitva?
etem foly-
gyon fáj-
va, e lap
metlensé-
osítás után
V. J.

ek. **)
e ke.
et a derek
s brabanti
ait kezdé
ester em-
csak ha-
t gazdák
maradt, s
dó kíván-
javítás ok
észek a-
állítás
ezet mel-
ohenheimi
lényeges

az eke-
sból ké-
osztattott,
mik egy-
rok által
éselés
ad kéz-
eke fő-
em; pedig
ni, mert
ár kellő
k össze
kényte-
ségével
bevásá-
erésze-
levő
tölhat-
az eke
n nagy
gyve, az
oztatás

ez kü-
ogy ha
l lehet
dobni;
ára le-
az e-
gazda-
ketest-

hezi odaillesztése is sokkal czélszerűbben esz-
közlhető.

De leglényegesebb haladás történt az eke-
gyártásban, mind költségkímélésre, mind a ké-
szítés könnyítésére nézve: a kormányle-
meznek préselése által. Az ekének leg-
fontosabb része kétségkívül a kormánylemez.
Valamint ezt kellő idomra állón kalapálták, —
a legtöbb kovács pusztja szem-mérték szerint
adta meg a tüzes vaspléhnek a kívánt kanya-
rulatot. S minthogy itt egyetlenegy helytelen
kalapácsütés, sokszor az egész lemez kanya-
rulatát elferdíti, képzelnél lehet, mennyi fáradsá-
ggal a gyakorlati ügyességgel volt e ková-
csolás összekötve. Ellenben a préselt kormány-
lemezek, föltétve, hogy a minta a tökéletes eke-
szerkezetnek megfelel, ehhez képest mind-
egyől egyől — egyenlő idomuak. Ide járul még
a munka drágasága, mire nézve csak annyit
említünk meg, hogy a hohlenheimi eszkögyár-
ban p. o. két munkásnak legalább 1 óra kellett
egyetlenegy kormánylemez kikalapálására, ho-
lolt préselés által 4—5 munkás, napjában
200 lemezt nyomhat ki.

A jól készített Schwerzféle ekében a kö-
vetkező előnyök egyesülnek: 1) Kormányle-
meze az ekevasallal folytonos csigavonalban ka-
nyarodván, az ekekés és csoroszllya által el-
vágott földszelvet nem nyomja oldalvást, ha-
nem felemeli, s könnyen és tökéletesen meg-
fordítja; e szerint a földet a borona alá töké-
letesen elkészíti, s a gyomot jól eltemeti. 2) Va-
sa a földet egészen vízirányosan metszi, en-
nélfogva egyenlő mélységű barázdát vág, úgy,
hogy a növény gyökerei mindenütt egy mély-
sége nyulhatnak a földbe. 3) A gerendelynek
jobbra vagy balra igazítása által, keskenyebb
és szélesebbre lehet vele a földet fogatni va-
lamint 4) sekélyebb és mélyebb szántásra is
igazítható. 5) Nem sok vonó-erőt kíván. 6) Já-
rása biztos.

Ezeket az eredetileg flandriai szerkezetű
ugynevezett Schwerzféle vagy hohlenheimi e-
kéről általában előbocsátván, úgy találjuk, hogy
az ideai országos terményjáról illyenmü eke
9 példányban volt kiállítva, u. m. hg Coburg
rimaszécsi gyárából 1, Vidacs Istvántól 4, Far-
kas István és Szijj Sámuel pesti gépészekről
kettő-kettő, melyek a külső alakra nézve mind
a feljebb érintett Schwerzféle eke általános ty-
pusát viselték magukon, noha az illető gépész
belátása szerint egyikben is másikon fordultak
elő módosítások az egyes részekben.

A próbaszántás, a mennyiben ez a munka
minősége, s a mindegyik munkájához megki-
vántató vonó-erő tekintetében némi mérlegül
szolgálhatott, azt tanúsítja, hogy általában 7—8
hív. mély szántásra igazítva s 4—5 hív. széles
fogással:

1) A rimaszécsi eke 7 hív. mélyen 4 má-
zsa erővel a földet jól fordította, meg is por-
hanyította, járása azonban gerendelye rövideg
miatt egy kissé biczegőnek találtattott. Két sar-
vu, talpigás, szerkezete szilárd, nehéz (köt-
tött) földre is alkalmas. Hátnál lejjebb és fel-
jebb lehet csavarni. Ára tartalék-vassal 18 ft.,
a talyiga hozzá (fából) 10 ft. p.

2) Vidacs négy különböző évről állított
ki ekét, melyek mind jeles készületű eszkö-
zök, s a maga helyén bizonyosan mindegyik
megfelel a várakozásnak.

a) 1844-ik évi ekéje, hat ökörré, nehéz
agyagföldön kitűnő szolgálatot tehet, nem csak
erős szerkezete miatt, hanem azért is, hogy az
ekevasról hátrafelé domboruan kanyarodó
kormánylemez a megfordított földszelvet egy-
szersmind derekasan törli is. A próbaszántáson
9 hív. mélyen 6 mázsa, 7 hüvelyknyire pe-
dig 4 1/3 mázsa erővel járt. Ára 18 pft.

b) 1846-ik évi ekéje, négy ökörré, szintén
erős szerkezetű, kötött földre való, jól fordít
és porhanyít, 9 hüvelykre 5 1/3 mázsa, 7 hív.
mélyen pedig 4 1/3 mázsa erővel szántott. Ára
20 pft.

c) 1848-ik évi ekéje, 2—4 ökörré, 7—
8 hív. mélyen 5 1/3 mázsa erővel legkitűnőbb
munkát tett valamennyi jelen volt ekék közt;

mindenütt egyenlő mélységből a földet gyö-
nyörően emelék ki, szépen megfordítá s por-
hanyította. Járása oly biztos és egyenlő, hogy
egyszer (meghatározott 7 hív. mélységre.) föld-
be akasztva, minden igazgatás nélkül végig
szántott, sőt egy helyen földalatti kórákásra
akadván, ezen keresztül ugrott, s tul rajta ma-
gától ismét földbe furódván, 7 hív. mélységbe
tovább szántott. Ez eke ezüst éremmel jutal-
maztatott meg, elismerésül a köztetszések,
melyben az részesült. S mi—tekintve ez eké-
nek különösen a közép kötöttsegi földeken áta-
lános használhatóságát, készítőjének csak sze-
reását kívánunk hozzá, mert ha Vidácsnak az
ekék készítésében országszerte méltán kivívott
érdemeit feleltetni tudnók is, már egymaga ezen
eke mesterről avatná fel ötlet előtűnk, s meg-
vagyunk győződve, hogy saját, és a gazdakö-
zönség érdekében teendő egyaránt, ha számos
évi törhetlen fáradozásának ime becses ered-
ményét ereklje gyanánt műhelyébe állítja, s
ezentul ekét szorosan e minta szerint készíti.
Ára e jeles ekének 18 ft. p.

d) 1852-dik évi ekéje méltó társa a töb-
binek; két ökörré s könnyű földre van szá-
mitva; különben szerkezete szilárd, 5—6 hív.
mélyen 3 1/3 mázsa erővel kitűnő munkát vé-
gez. Ára 16 ft. p.

LEVELEZÉS.

Bánfi-Hunyad *) január 27-kén.

A farsang nálunk is beköszöntött. Folyó
hó 24-kén adatott a rom. kath. egyház föl-
segéllésére az első táneztély, melyben meg-
lehetős számmal sereglenék egybe. Február
9-kén leend a második, a lónai elégettek
számára; az utolsó február 23-kán, elhunyt
kedves költőnk Garai árvái számára, a báró
Bánfi Zsigmond ur egyik lakosztályában, mely
utóbbi sorshuzással leend egybekötve. Balánk
rendezője városunk érdemes polgára H. V-nek
buzgó halánkat nyilvánítjuk, ki a szenvedő
emberiség fölsegéllésére, e bálók létesíthet-
seért buzgón fáradozik.

Pár nap előtt távozott el városunkból
Niemetsek műlovar társasága, melynek pár ki-
tűnő tagja kielégítő estvéket szerze; most
Sz. Somlyón folytatják működésüket.

Időjárásunk most kielégítő. Két nap óta
havaz. — Isten önnel. S...

B. Hunyadról rendes levelezőnk írja:
Minap midőn az utcánk majdnem jéggel va-
lának borítva, egy szerencsétlen drótos töl
ugy hátra esett, hogy egy néhány perc
mulva meghalt. Átkozott jég, de még átko-
zottabb pálinka! A szegény elhalt drótos éle-
téből csak annyit tudunk, hogy itt vidékűn-
ken, hol fájdalom, a kárhuzatos pálinkáit na-
ponta nagyobb szerepet játszik, megtanulta
volt e kalotaszegi közmondást: „Ha ital, le-
gyik pálinka.”

Szilágyság január 26.

T. szerkesztőség! Folyó hó 20-ik nap-
ján Récsén földbirtokos Guthyra álarczos rab-
lók rohantak, öt megkötötték eselésével e-
gyütt, s a mit lehetett, elvittek. A tettesek még
fölfedezve nincsenek.

Hallatszük, hogy a törvényszék Szilágy-
Somlyóról Zilahra tétetik át, minthogy ott an-
nak befogadására tágasb helyiségek vannak.
E végre a köztáncos fel is ajánlotta a város-
házát tiz esztendőre ingyen.

Zilahon néhány hónap óta ritka hét te-
lik el égés nélkül s egyszerre két három he-
lyen. Világos a gonosz szándék.

Gymnasiumunk Zilahon, folytatja műkö-
dését. Könyvtára mintegy 5000 darabból áll;
igen jeles könyvek is találhatók benne.

Olvassuk a „Falusi Estvék” második fü-
zetét; félig jó. Tóth és Jenevai versei bátran
kimaradhattak volna; bennök semmi tanulsá-

*) Megenged tisztelt r. levelezőnk, hogy e köze-
lebből kelt közlés miatt utóbbi levelét nem
közöljük. Szerk.

gos. Már pedig a „Falusi Estvék”-nek mind
a program, mind a józan esz szerint dida-
cticai iránynyal kell bírniok.

Bereczki Károly ur, mint a „Nagy-Enye-
di Album” gyűjtője, felkért engem, hogy szó-
litsam fel Szilágyi Sándort, mikép a „Nagy
Enyedi Album” II-ik kötetének példányait,
melyekre ő a pénzt felküldte, de a melyek-
ből mindeddig egyetlen példányt sem kapott,
leküldeni sziveskedjék. Ezennel teljesítem.

A Garai-árvák iránti részvét mutatja,
hogy a nemzet érti hivatását, tudja teendőit.

Zilahra englische Reiterok érkeztek Som-
lyóról; Slezáktól szakadtak el; lesz hát co-
media. O—q.

HIRFÜZÉR.

Tagosítás. A m. belügyministerium
1853-diki decemb. 24-kén kelt rendelete ál-
tal a földbirtok tagosítása s e körül köve-
tendő eljárás tárgyában hozott határozatai fe-
lett kimerítő tárgyalást és megvitatást rendelt
meg. Erről a bécsi cs. k. gazdasági egylet a
maga módján értesítve s egyszerűsind felhi-
va lön, hogy véleményét a ministeri határo-
zatban kijelölt pontok alapján adja bé ezen
fontos tárgy iránt. E szerint ez ügy rég oha-
jtot stadiumba lépett, s reményeink a mezei
gazdászoknak honunkbani felvirágzása iránt egy
nagy lépéssel közelebb jutottak a megvaló-
sulásához.

— Tompa Mihály költeményei máso-
dik kötetét bocsátja közre. Előfizetési ára 1 pft.

— A kolozsvári unit. collegium lelkes
ifjúsága 40 prtot küldött a Garai árváinak.

— Sükei Károly, író és a losonczy
gymnasiumban tanár január 18-kán meghalt!

— A vám-tariffa behozatalakor támadt
azon kételkedés nem valósult, hogy a vámjő-
vedelem csökkenni fog, sőt az összes bevétel
1850 óta szinte 17 prttal szaporodott.

— A franciaia kormány Párisban a ma-
rha-husvágást mindenkinek szabadba tette,
természetesen a szükséges rendőri felvigyá-
zat mellett.

— A budapesti lánchíd mult évi összes
bevétele 268,509 frt 12 kr. volt.

— A bécsi özipések azt tapasztalták,
hogy a kaucsuk felczipők lábrakap-
pása óta sokkal kevesebb készítményt adnak
el, mert az emberek nem szakasztanak annyi
lábbelít.

— Bécsben már azon ünnepélyek e-
lőkészületeivel foglalkoznak, a melyek az Ó
Felsége házassága feletti örömet jelentéék.

— Minthogy a marhavész Moldová-
ban szerfölött elhatalmasodott, merőben tilos
ez országból a birodalomba marhákat hajtani
vagy bőröket behozni.

— A pest- szegedi vasutat febr.
2-kán nyitják meg.

— Az alduai események azon hatással
vannak a Dunagőzhajózásra, hogy a
hajók csak Zimonyig fognak járhatni.

— Tábornok b. Appel 68 éves korban
m. hó 21-kén meghalt Gratzban.

Nyilatkozat. Mind a mellett is, hogy
a nyilatkozatok s óvások barátja nem vagyok,
kötelességemnek ismerem nyilvánítani, mikép
a vitára alkalmat szolgáltatott „Nők hatása”
című cikk írója nem vagyok; s egyszer-
szind azt is, hogy e lapokban megjelent s
megjelenendő minden cikkem alá ha nem töb-
bet, nevem első betűjét mindig oda szedtetem
s szedetem. Valamint az iránt is nyilatkoznom
kell, hogy jelenleg semmi szerkesztési sze-
repem nincs; s eddig is csak annyi volt, hogy a
történeli s szépművészeti rész az én átnéze-
tem után ment a sajtóba.

Kolozsvárt január 27-kén 1851.

Kővári László.

TÁRCSA.

KÉPEK A KÖZEL ÉS RÉGEN MULTBÓL.

A francia császárné.

* Eugenia császárné lelke nemességét s önállóságot házassági története eléggé bizonyítja. Napoleon Lajos még akkor kérte kezét, mikor Londonban volt, s követté választottak volna, de kossart kapott. Mint képviselő megújítja kérelmét, de hasonlag el lön utasítva. Elők korában újból kéro gyantant lépett fel, s ekkor következő választ kapott Eugeniától: „Az elnöki szék önt ki nem elégíti, önnek sorsa — saját szavai szerint — vagy császári trón, vagy örökös börtön. Összekelesem velem, utját zárná el a trónhoz. Én szerencsét kívánok önnek; de ha a végzet megtagadja öntől a sikert: jöjön Spanyolországba — s én öné vagyok.“

Ira Aldridge.

* A lapok következő szép tettet beszélnek e feleket színésznőről, a ki nem csak művészetben, de lélekben is nagy. Baltimoreból egy rabszolgacsád, aya, anya, fia és két leány New-Yorkba szökött, azon reményvel, hogy őket az ottani rabszolgaszabadi társulat meg fogja váltani; de a társulat pénztára épen üres volt, s nem maradt egyéb mód, mint adakozásgyűjtést eszközölni a kívánt czélra. A Pesten mulató Aldridge értesülvén e hír felől, rögtön elküldé az egész váltásdíjat, a mely pesteni egész jövedelmét tán meghaladta, s ez által ötlénynek adá vissza szabadságát, a kik áldva emlitik a szerencsen apostol nevét. — Az ez alatt gyűlt pénzén a társulat egy kis birtokot vásárolt Canadában a család számára.

Ali bey.

* A mult évben történt sinopei tengeri véres csatából több hősi tettet emlitnek. Ellenadmiral Hussein pasa hajóosztálya egyik fregattját Ali bey vezényelte. (Ezen Ali bey olasz, s az 1849-ki forradalomból ismeretes Monti-legiót ő vezette Genuába). Midőn al-admiral Osman pasa hajói már mind le voltak egve, Hussein pasa meg akarta magát adni, de Ali kimondá: hogy ő fogoly nem lesz. A hajó népét csolnakokba szállítá, s miután mentve látta őket, a löportonnákat meggyújtá s magát a hajóval együtt a légbe röptetvé. Csak fiatal szolgálja, egy török-dalmát ifju vonakodott őt elhagyni. Mindketten oda veszték.

Dr. Barra Imre.

** Mint tudjuk nem csak ingyen gyógyítja a szegényeket, de gyakran még a gyógyszerit is ön-

nevére jegyezteté. A nép nagy sokaságban gyűlt fel temetésére. Midőn már ott állának a ház előtt, s még sem harangoznak: egy igénytelen külvárosi kerekas, felekezete papjához rohan, s le akarja fizetni a díjt, hogy harangozzanak. A pap tudja, hogy az elhunytat egész csendben kívánják temetni, magyarul kezd. A kerekas nem tágit, nem hallgat, nem ért, mert siel, mivel ő Barrának anynyival tartozik, hogy nem csak itt, de minden valias harangjait megakarja saját költségén huzatni. Alig lehele a jó embert szándéka el nem fogadhatásárol meggyőzni.

* **Göthe és a meteor.** Egy magát elhiresedtetnek hívó ifju, ki egyszermászor irt valamit, Göthehez ment, kívánván vele megismerkedni. „Ki-hez legyen szerencsém?“ mond Göthe; „Én a *** szerzője vagyok.“ És az kicsoda?“ mond Göthe.

* **Elutasítás.** Egykor I. Jakab angol király arczára egy légy szállt, ő kezével elűzvé, bosszusan mondá: „Három országom van, nem találhatz ezekben helyet!“

Az ipar történetéből.

* Az új-yorki ipartárlat gazdasági eszközök tekintetében a londonit jóval feljúlulja. A londoni kiállításban a Cornick-féle aratógép az ezen téren történt haladás non plus ultrája volt; Amerikában ez már nagyon régi találmány. E gép már oda van tökéletesítve, hogy nem csak arat, de a kékvetet osztályozza is és összeköti. — Van ott egy cséplőgép, mely nem csak csépel és rostál, hanem a magot minősége szerint 4-6 féle osztja, megméri s zsákokba rakja, melyeket aztán csak be kell kötnözni. Egy virginiai Snyder nevű ember készítette. — E gépet még csak oda kellene tökéletesíteni, hogy egyik felől a kékvetet tegyék be, másik felől a szalmát és külön zsákokba pakolt lisztet vegyék ki. — Eke is sokféle van kiállítva; van eke, melylyel homokos és agyagos, van, melylyel gyepest földet szánthatni, s oly csinos és czélszerű alakban, hogy eurpai mestermembereink elbámulának. Mennyire haladt ott e gazdasági eszközök tökéletessége, mutatja az, hogy a nép nem tudta miféle eszköz lehet egy a többiek közé állított németországi egyszerű eke? ugy nézte mint valami özönviz előtti csodát.

A természetből.

* **A gölya.** 1831-nek azon szakában, midőn a gölyák jobb hazába vándorolnak, egy lengyelországi földes ur udvarában egyet elfogtak az udvarikai. A lengyel ur egy vas nyakperczet készített a gölya számára, melybe ezt vésette: Haec

ciconia ex Polonia. Eljő a jövő év, el vele a tavasz, s ezzel a gölyák. A vas nyakperczes is megérkezik, s épp a fennebbi udvarba száll le; de most a vasperecz aranyba volt foglaltva, s reá metszve: India hanc donis remittit polonias.

* **Öreg holló.** Somma mellett bizonyos ház-gondviselő egy hollót lőtt 1840-ben, melynek bal lábán egy rézgyűrű s ebbe A. B. betűk és az 1752 év-szám valának vésvé; a holló tehát 88 éves volt.

Házi jegyzetek.

A marhavész ellen.

Egy észlelő s tapasztalt gazda azt vette észre, hogy a marhavész ellen igen jó mentőszer a fok-hagyma. Néhány darabot ebből összetört, s egy szelet kenyérben, pityókában sat. éghyomorra beadta a marhának, a mely ez által a ragálytól mentve maradt. E szer hatása annyira feltűnő volt, hogy ő borju ugyanazon istállóban a vészolt megmenekült, míg azon fejstehenek elpusztultak, a melyeknek fokhagymát nem akartak beadni, nehogy tejkönn megéreztek.

A tejet több hónapig eltartani.

A bécsi cs. kir. gazdasági egylet közlebebről tartott gyűlésében Lipp ur érdekes előadást tett e tárgyban. Ő azt a módot találja, hogy a felforralt tejet egy jól kiforrázott üveget nyakig meg kell tölteni, az üveget gondosan begugni, s gáze helyezni, mint a befütt gyümölcsöt szokás. Az üveget használásig hives helyen kell tartani.

* A vadgesztenyét egy berlini lakos az által teszi hasznossá, hogy beléből keményítőt, lugjából szappant s hejjából szep festéket készít.

Nemzeti színház

Január 27-kén: Falura kell mennie. Elég jól adták, de mégis sajnáljuk, hogy Zimmerne aszszonyt nem Szathmárin személyesíté.

Jan. 28-kán. Paul Jones, noha jutalomjáték, gyér közönség. Hja az a farsáng, az a farsáng, sok bajt csinál. A közönség vagy báiba megy, vagy a bál farradalmait piheni ki.

Jan. 29-kén: Fársángi iskola. Jól mulattat a közönséget; s helyes volt elővenni, mert e darabnak épen most van nevenapja.

Jan. 30-kán: Két Foscari. Opera.

Agio.

Bécs jan. 26-kán arany: 31, ezüst 24 1/2.

HIRDETÉSEK.

HIVATALOS.

308 sz. 23

PÁLYAZATI CSÖDHIRDETMÉNY.

A verestronyi II osztályú cs. k. fővámhivatalnál megürülvén az ellenőri állomás 500 frt. évdíjjal s szabadszállással, s az évdíjjal egyenlő biztosíték letétele kötelezettségével, ez állomás ideiglenes betöltésére pályázat nyitattik.

A pályázni kívánók kötelesek szabályszerint okadatolt körvényeikben bemutatni életkorukat, végzeti tanulmányaikat, a vánuhivatali kezelésben szerzett ismereteiket, feddhetlen erkölcsiségüket, eddig húzott fizetéseiket, nyelvismereteiket, lelkiismeretes bejelentvén, az itt divatozó nyelvek közül melyiket beszélnek csak, s melyiken tudnak tökéletesen írni is; továbbá fel kell hozniok, ha képesek-e a biztosítékot letenni és miként? s hogy az itteni pénzügyi hivatalnok közül vannak-e és kivel rokonságban.

A körvényeket a szokott szolgálati úton legfeljebb febr. 20-kig a hivatalhoz be kell nyújtani.

Az erdélyi cs. kir. országos pénzügyigazgatóságától.

Szeben január 13-kán 1854.

(296)

(3-3)

MAGÁN HIRDETÉSEK.

(301)

Csász. kir. legfelsőbb szabadalommal és a magas porosz kir. orvosügyi ministerium jóváhagyásával.

1853. évi tavaszi növényekből készítve.

BORCHARDT orvostudornak

GYÓGY-FÜSZERES

NÖVÉNY-SZAPPANJA

számos növényi, névszerint fűszeres és áther-olajos anyagon kivül tartalmaz még ásványos alkatrészeket is, melyek ezen szappan hatályát **sajátságossá és jellemzővé** teszik. Az nem csak hogy a bőrt puhán és hajlékonyan tartja, s ez által annak kigőzölgését szabadá teszi, hanem vegy-alkatrészei által felszívólag és változtatólag is hat a bőrre, az alhártyazatra és mirigyves létszerekre, s azokat újított tevékenységre ingerli. **Dr. BORCHARDT növény-szappanja** ennélfogva épen oly jeles szépítő, mint alkalmas szer az annyira terhes seplő, pörsedékek, fakadékok és más bőrtisztalanságoknak gyengéd módon és rövid idő alatt el-távolítására.

A **Dr. BORCHARDT-féle Növény-szappan** zöld betűkkel nyomott fejtér s az itt álló bélyeggel ellátott eredeti pakétecskában árulatik s **Kolozsvártt** csupán csak **WOLFF testvérek** gyógyszer-tárában található.

Ára egy több hónapokra szolgáló pakétecskának 24 pkr.

(299)

Haszonbérlet.

A felvinczi árvek fogadója a tordai úthán eső u. n. Hármasnál f. év sz. György naptól kezdve három egy-másutáni évekre haszonbérbe kiadó. A hozzászólni kívánók f. hó 10-kén a tordai tanácsháznál tartandó árverésre a kellő bánatpénzzel ellátva e-zennel meghivatnak. Kolozsvártt febr. 1-én 1854.

(303)

A mezősegen 700 holdnyi commassált jószág több évekre haszonbérbe adandó. Van rajta 2 istálló több száz darab marhákra. A tag közepében csűr, házak, kútak, források, rét, lúczernák. Ha kell adatik udvar, istállók, szinkek, cselédházak. Bővebben lehet érdekezni Tilsch János könyvkereskedésben.

(295)

(3-3)

Mező N. Csában Torda közelében örök áron eladó egy jó-Szág.

Áll 170 kőből jó minőségű szántó, 145 k. 1 v. kaszáló, 40 k. legelő és hodajból, 8 k. erdő, 5 k. nádashelyből, a faluban egy kuralis hely épületekkel, s egy külön majorsági telek külsővel. Értekezhetni febr. 15-keig akár személyesen, akár bérmentes level által álditnál.

V. Hunyadon jan. 10-kén 1854.

Szilvássy László.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁRON, tanár. —

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézete betüivel.